

Музичне мистецтво

Кондратова Л.Г.

«Музичне мистецтво»

ПІДРУЧНИК ДЛЯ 4 КЛАСУ

загальноосвітніх навчальних закладів

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
2015

УДК 78(075.2)
ББК 85.31я71
К 64

Рецензенти:

Ковальова С.В., кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогічної майстерності Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів

Манжос В.М., вчитель музичного мистецтва загальноосвітньої школи
I-III ст. №1 м. Запоріжжя, вчитель-методист,
заслужений учитель України

Кондратова Л.Г.

К 64 Музичне мистецтво : підручник для 4 кл. загальноосвіт.
навч. закл. / Л.Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна
книга — Богдан, 2015. — 176 с. : іл. + 1 електрон. опт. диск
(CD). — Електрон. версія. — Режим доступу :
<http://www.bohdan-digital.com/edu>.

ISBN 978-966-10-4118-8

УДК 78(075.2)
ББК 85.31я71

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-4118-8

© Кондратова Л.Г., 2015
© Навчальна книга – Богдан,
оригінал-макет, 2015

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— послухай музику;

— мелодія пісні;

— заспівай пісню;

— виконання пісні.

Цими піктограмами у підручнику позначено ті його складові, які можна відкрити у pdf-файлі або скориставшись CD, що входить у комплект.

У зв'язку з великим обсягом електронної складової підручника, у pdf-файлі активною є тільки її частина. Для завантаження всіх матеріалів треба перейти за посиланням:

<http://www.bohdan-digital.com/edu>.

Юний друже!

Запрошую тебе до Країни музичного мистецтва. Цього року ти будеш мандрувати музичними стежками України та країн Європи і світу та зрозумієш, що музика не знає меж і кордонів.

Ми спробуємо з тобою не тільки відчутти красу української народної музики, але й осягнути її інтонаційні особливості та національну своєрідність.

Завдяки цьому підручнику ми познайомимося з народними піснями українців та інших народів, а також із творами українських та зарубіжних композиторів. На ігровому майданчику будемо грати в музичні ігри та виконувати цікаві творчі завдання.

Разом з тобою вивчати основи музичного мистецтва, слухати твори і співати пісні, подорожувати та гратися на майданчику будуть наші друзі — Оксанка й Петрик. Вони теж навчаються у 4 класі та прагнуть стати справжніми музикантами.

Бажаю тобі приємних зустрічей із музичним мистецтвом!

Автор

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Послухай музику

Заспівай пісню

Мелодія пісні

Виконання пісні

Сходишки пізнання

Запам'ятай

Музичні цікавинки

Хвилинка творчості

Ігровий майданчик

Підсумовуємо вивчене

Виконай удома

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА НАРОДІВ СВІТУ

МУЗИКА МОГО НАРОДУ

МУЗИКА ЄДНАЄ СВІТ

МУЗИКА РІДНОГО КРАЮ

Доброго дня, мій друже! Пропоную тобі завітати до Країни музичного мистецтва та дізнатися про співучу державу, в якій ми усі живемо. Допоможуть у цьому Оксанка та Петрик — наші нові друзі.

Авторами музичних творів є професійні музиканти — композитори. Але серед безлічі музичних творів є й такі, автори яких невідомі. Вони називаються народними, бо їхнім творцем є сам народ. Іноді композитори створюють музичні твори, які написані на основі народної музики або подібної до неї. Це музичні твори в народному дусі.

Професійна музика — це музика, створена композитором і виконана професійними виконавцями.

Народна музика — музика, створена народом, її автори — невідомі. До неї належать вокальні та інструментальні мелодії, що від найдавніших часів існування певного народу переходять з одного покоління до наступного шляхом усної передачі.

Професійна музика в народному дусі — музика, написана композитором на основі народних мелодій чи схожа на народну музику.

У житті кожного народу музика відіграє важливу роль. Пісні розповідають про історію народу, передають національний колорит, малюють образи природи. Пісня, мова, народний одяг, побут — усе це перебуває в нерозривному зв'язку з конкретним місцем на землі.

Українська народна музична культура має давні традиції та цікаву історію. Із сивої давнини українці оповідали в піснях про своє життя та любов до рідного краю. А чи знаєш ти, що наша Батьківщина вважається найспівучішою країною?

У народній пам'яті музика і тексти пісень зберігаються дуже довго. До нас дійшли навіть твори, які звучали кілька століть тому!

Джерелами народної творчості завжди були традиції, обряди та побут людей.

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Слова П. Чубинського

Музика М. Вербицького

Урочисто

Ще не вмер - ла У - краї - ни і сла - ва, і во - ля,
ще нам, бра - ття мо - ло - ді - ї, у - сміх - не - ться до - ля.
Зги - нуть на - ші во - рі - жень - ки, як ро - са на сон - ці.
За - па - ну - ем і ми, бра - ття, у сво - їй сто - рон - ці.
Ду - шуй ті - ло ми по - ло - жим за на - шу сво - бо - ду,
і по - ка - жем, що ми, бра - ття, ко - заць - ко - го ро - ду.

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

У кожного народу є своя головна пісня — гімн. Сьогодні, мабуть, важко знайти українця, який би не знав гімну України. Прапор, герб та гімн є символами нашої країни.

ПРАПОР

Синій, як море, як день, золотий —
з неба і сонця наш прапор ясний.
Рідний наш прапор високо несім!
Хай він, уславлений, квітне усім!

Олександр Олесь

ГЕРБ

Наш герб — тризуб,
це воля, слава й сила;
наш герб — тризуб.
Недоля нас косила,
та ми зросли, ми є,
ми завжди будем,
добро і пісню несемо
ми людям.

Наталка Поклад

Доля багатьох пісень схожа на долю нашого народу. Коли він оживав, воскресав — оживали і його пісні. Коли людей гнітила неволя — народна душа наче ховалася, але ніколи не вмирала. Багато патріотичних пісень продовжували існувати не легально, вселяючи у серця віру в краще майбутнє. Їх суворо забороняли, але знищити не змогли. Це стосується і пісні «Ще не вмерла України».

Державним гімном України є національний гімн на музику М. Вербицького зі словами першого куплету та приспіву твору П. Чубинського. Уперше гімн з нотним текстом було надруковано у 1865 р.

**Муз. М. Вербицького, сл. П. Чубинського.
Державний гімн України у виконанні Національного заслуженого академічного народно-го хору України ім. Г. Вірьовки та Національного симфонічного оркестру України.**

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від твору.
2. У чому особливість гімну нашої держави? Розкажи про характер твору.
3. Хто виконував гімн України? Які інструменти звучали у творі?
4. Які риси характеру українців передає гімн?
5. Чи сподобався тобі цей твір? Чим саме?

Гімн — головна пісня держави. Разом із гербом та прапором є державним символом України.

ЦЕ МОЯ УКРАЇНА

Слова А. Камінчука

Музика М. Ведмедері

Dm
В темпі вальсу

Gm *C* *F*

За-цві-та-є ка-ли-на, зе-ле-ні-є лі-щи-на,

Dm *Gm* *C* *F* *D7*

сте-пом ко-тять-ся ди-во-лу-на. Це мо-я Ук-ра-

Gm *C* *F* *Dm*

ї-на, це мо-я Бать-ків-щи-на, що, як та-то і

1. G m C F

2. G m A7 D m

ма - ма, од - на! // ма - ма, од - на!

Зацвітає калина,
зеленіє ліщина,
степом котиться
диво-луна.

Приспів:

Це моя Україна,
це моя Батьківщина, (2)
що, як тато і мама,
одна.

Нахилилась вербиця,
щоб напитись водиці,
заквітчала всю землю
весна.

Приспів.

І зіркам колискові
шепчуть хвилі Дніпрові,
лине музика ніжна, ясна.

Приспів.

Пробудилась тополя
і безмежному полю
вже співає веснянки вона.

Приспів.

Наші друзі Оксанка і Петрик запрошують на ігровий майданчик. Стань із друзями в коло, взявшись за руки. Заспівайте пісню «Це моя Україна» під свій таночок.

- Які різновиди музики тобі відомі?
- Чим відрізняються українські народні твори від професійних творів композиторів?
- Які державні символи України ти знаєш? Розкажи про них.

Послухай музичний альбом. Чи є серед пісень професійні та народні твори? Намалюй емблему «Я люблю співучу Україну».

ГРАЮТЬ ТРОЇСТІ МУЗИКИ

Привіт, мій друже! Сьогодні на тебе чекає зустріч із троїстими музикантами. Познайомитися з ними дуже хочуть наші друзі.

Хто ж вони — троїсті музики? Які інструменти входять до їхнього складу? Про все це ти сьогодні і дізнаєшся.

За легендою, красуня-гуцулка ніяк не могла вибрати собі нареченого з-поміж закоханих у неї скрипаля, цимбаліста і сопілкаря. Та якось вирішила: нехай хлопці позмагаються у грі на улюблених інструментах. Змагання почалося. Кожен парубок грав так майстерно, що переможця годі було визначити. Та ось заграли вони водночас — і народилася прекрасна музика, яка зачудувала весь народ.

Так і залишилися музиканти грати разом, а назвали їх **троїстими музикантами**.

Знайомся — музичні інструменти, які найчастіше входять до складу троїстих музик.

Цимбали

Скрипка

Бубни

Троїсті музики грали на народних святах, весіллях, ярмарках та виконували переважно танцювальні мелодії.

До складу сучасних троїстих музик входять різні інструменти: замість скрипки зі струнних інструментів можуть бути віолончель, контрабас, бандура; бубна замінює барабан із мідними тарілками; додалися клавішні (гармонь, баян) і духові інструменти (флейта, кларнет, сопілка, труба, тромбон тощо).

Українські троїсті музики.

Ж. Колодуб. «Троїсті музики» у виконанні оркестру народних інструментів.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Назви особливості звучання троїстої музики.
2. Які інструменти виконували твори?
3. Охарактеризуй темп, динаміку, ритм та мелодії творів.
4. Порівняй народну музику з авторським твором. Назви їхні спільні та відмінні риси.
5. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

Троїсті музики — народний інструментальний ансамбль, у складі якого троє виконавців: скрипаль, цимбаліст і бубняр (або виконавці на іншому інструменті).

Жанна Колодуб — український композитор, педагог, народна артистка України, автор дитячих балетів, сюїт, кантат, творів для органа, пісень, хорових творів, музики до театральних вистав і мультфільмів.

Оксанка та Петрик запрошують разом із ними пограти в лото. Розглянь ілюстрації музичних інструментів. Спробуй скласти з них декілька складів ансамблів сучасних троїстих музик.

Скрипка

Бубни

Цимбали

Віолончель

Барабан

Корнет

Труба

Сопілка

Тромбон

Кларнет

Флейта

Баян

Засоби музичної виразності

Темп — це швидкість, з якою виконується музичний твір.

Динаміка — сила звучання голосу, музики.

Тембр — забарвлення голосу чи звуку музичного інструмента.

Регістр — певна частина звукоряду.

Ритм — організоване чергування звуків різної тривалості.

Заспіваємо разом пісню **М. Ведмедері «Це моя Україна»**.

Спробуй разом із Петриком і Оксанкою створити супровід до пісні за допомогою музичних інструментів.

Бубни

Дзвіночки

Маракаси

Переглянь фільм від Оксанки і Петрика про троїстих музик.

А зараз пограй із друзями у музичну гру «Троїсті музики». За лічилкою об'єднайтеся в трійки. Кожна група повинна мати у своєму складі три різних інструменти. Під мелодію у виконанні троїстих музик потрібно зімітувати рухи на інструментах так, щоб у класі змогли впізнати музиканта.

- Що таке троїсті музики?
- Які інструменти входять до їхнього складу?
- Музичний твір якого композитора ми слухали?
- Які ти знаєш засоби музичної виразності?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Послухай українську народну музику. Чи є серед виконавців троїсті музики?

Намалюй музичні інструменти ансамблю троїстих музик, які тобі сподобалися найбільше.

КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ. ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ

Привіт, мій друже! Сьогодні Оксанка і Петрик вирушають у подорож до села. Там на великому полі вже збирають урожай і працюють хлібороби. Приєднаймося до наших друзів!

Розглянь народний календар свят і обрядів. Поміркуй, як народні пісні пов'язані з календарем.

НАРОДНИЙ КАЛЕНДАР СВЯТ І ОБРЯДІВ

Кожна пора року в народі супроводжувалася виконанням народних пісень. Такі календарні пісні були пов'язані із народними звичаями та обрядами і складали цілий цикл року.

Уважно розглянь ілюстрації. Усі вони пов'язані з календарно-обрядовими піснями. Що зображено на кожному малюнку? Поміркуй, які свята вони ілюструють.

Сьогодні ми познайомимося з піснями осіннього циклу.

Давня українська народна традиція — подавати гостям хліб і сіль. Хліб цілують, ним присягають, скріплюють договір, з ним пов'язують добробут і навіть саме життя.

Саме з хлібом пов'язана одна з найдавніших народних професій — косар. Під час жнив косарі виконували важливе завдання — зібрати врожай. *Жнива* — підсумок усієї праці хлібороба, справдження його мрій та сподівань.

У перший день жнив селяни, одягнені в чистий одяг, урочи-сто вирушали до схід сонця в поле. Починала жати найкраща робітниця. Сніп із першого ужинку — «воєвода» — встановлювався на покуті.

У піснях, які виконували під час жнив, йшлося про основні періоди праці й обряди, пов'язані з нею. Жниварські пісні виконували переважно жіночі гурти або окремі виконавці одноголосно без інструментального супроводу.

Спів завжди допомагав хліборобам працювати. Це давня українська традиція — співати жниварські пісні.

Музичний калейдоскоп жниварських пісень.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Про що йшлося у піснях?
2. Як ти гадаєш, коли ці пісні виконувалися? Хто їх виконував?
3. Яка картина жнив постала у твоїй уяві під час слухання пісень?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодії пісень.
5. Чи сподобалися тобі пісні? Чим саме?

Візьми пензлик та акварельні фарби і спробуй зобразити ниву, небо та сонце. Цей малюнок — твоя осіння фантазія. Озвучимо її жниварськими піснями.

В. Філіпенко. «Поле моє, поле» у виконанні Національного заслуженого академічного народного хору України ім. Г. Вірьовки.

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музичного твору.
2. Яке поле ти уявив, слухаючи музику?
3. Які засоби музичної виразності допомогли тобі уявити картину жнив?
4. Визнач характер мелодії твору.

Жниварські пісні — музично-поетичні твори, що оспівують початок, хід та завершення жнив.

Такі пісні поділяються на три групи:

зажинкові, що виконуються під час зажинання першого снопа;

жнивні — виконуються найчастіше під час ходьби в поле, повернення з нього й на перепочинку;

обжинкові — оспівують ритуал зжинання останнього снопа.

ВИЙШЛИ В ПОЛЕ КОСАРИ

Українська народна пісня

А Е7 А

Пожвавлено

Ви - йшли в по - ле ко - са - рі

С#7

ко - сить ран - ком на зо - рі. Гей, ну - те,

Е#m Е

ко - са - рі, бо не-ра - но по - ча - ли.

Е

Хоч не-ра - но по - ча - ли, та ба-га - то у - тя - ли!

Вийшли в поле косарі
косить ранком на зорі.

Приспів:

Гей, ну-те, косарі,
бо нерано почали.
Хоч нерано почали,
та багато утяли!

До обіда покосили,
гострі коси потупили.

Приспів.

По обіді спочивали,
гострі коси поклепали.

Приспів.

Увечері холодком
клали копички рядком.

Приспів.

А в стоги як пометаєм,
то добряче погуляєм!

Приспів.

Пограймо разом з Оксанкою і Петриком на ігровому майданчику. Будемо разом співати та імітувати сіяння проса.

СІЯВ МУЖИК ПРОСО

Музична гра

Рухливо

- Які пісні називаються календарно-обрядовими?
- Які пісні називають жниварськими? На які різновиди вони поділяються?
- Розкажи про характер та особливості жниварських пісень.
- Які музичні твори ми слухали на уроці?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Розпочни створювати пісенник календарно-обрядових творів, додаючи до кожної пісні свій малюнок. Цей пісенник буде готовий тільки наприкінці навчального року.

МУЗИКА В ПОБУТІ

Привіт, мій друже! Сьогодні ти разом з Оксанкою і Петриком дізнаєшся про особливості музичних творів у побутовому житті кожного з нас.

Музика завжди супроводжує життя людини, адже кожного дня вона лунає на хвилях радіо, з екранів телебачення. Ми слухаємо пісні в мережі Інтернет, насолоджуємося музичними творами за допомогою плеєра. Не можна уявити жодного свята без музики та виконання пісень.

І. Грищук.
«Козацька родина»

Роздивись схему музичних захоплень. Що характерно для твоєї родини, а чого не вистачає?

МУЗИЧНІ ЗАХОПЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ

Народні музичні обряди

Музика на родинних святах

Народні танці

Народні пісні

Музика у концертних залах, філармоніях, театрах

Музика, яка лунає вдома: телебачення, радіо, Інтернет

Пісні у виконанні родини

Музика в побуті, побутова музика — це коло музичних творів та захоплень, які оточують людей все життя.

Роздивись репродукції картин українських художників, на яких зображено повсякденне життя народу. Розкажи, які з них пов'язані з музикою.

▲
І. Сколоздра.
«Веснянка»

▲
М. Пимоненко.
«Ярмарок»

◀
Т. Шевченко.
«Селянська родина»

Українська народна пісня «Дівка в сінях столія» у виконанні академічного хору.

М. Калачевський. «Українська симфонія», II частина.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від творів.
2. Який із творів був інструментальним, а який — вокальним?
3. Які музичні інструменти тобі вдалося розпізнати?
4. Чи пов'язані прослухані твори між собою?
5. Визнач характер мелодії другої частини симфонії.

Симфонія — великий музичний інструментальний твір, який виконується симфонічним оркестром. Симфонія зазвичай складається з чотирьох частин, різних за характером.

Михайло Калачевський — український композитор, піаніст, громадський діяч, автор ряду фортепіанних п'єс і романсів, а також симфоній.

М. Калачевський один зі своїх творів назвав «Українська симфонія», адже у ній звучать народні мелодії нашого народу. У творі є чотири частини, кожна з яких має свої характерні особливості.

У другій частині симфонії композитор використав мелодію заспіву української народної жартівливої пісні «Дівка в сінях стояла».

*Академічний симфонічний оркестр
Національної філармонії України*

Заспіваємо разом українську народну пісню
«Вийшли в поле косарі».

Розглянь ілюстрації. Які музичні інструменти тобі знайомі? Знайди зображення тих інструментів, які виконували головну мелодію симфонії. Що тут зайве?

ХТО КОГО ПЕРЕТАНЦЮЄ?

Музична гра

Давай пограємо з Оксанкою та Петриком. Потрібно розділитися на дві команди, які танцюватимуть по черзі. Щоразу потрібно придумувати нові рухи і не допускати повторів.

- Яке значення має музика в побуті українців?
- Розкажи про музичні традиції своєї родини.
- Яку симфонію ми слухали на уроці?
- У чому її особливість і чому вона має таку назву?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Намалюй схему музичних захоплень своєї сім'ї. Не забудь зобразити власні уподобання. Презентуй цю схему своїй родині та друзям.

КОЛИСАЛА МЕНЕ МАТИ

Привіт, любий друже! Сьогодні ми разом з Оксанкою та Петриком будемо говорити про пісні, з якими росте кожна дитина. Ці пісні називаються колисковими.

Г. Розеленд.
«Коліскова»

Серед безлічі народних пісень особливо виокремлюються **колискові пісні**.

У житті кожної дитини є своя колискова пісня, яку виконувала їй рідна нянька. Заколихуючи малу дитинку, кожна матуся бажає їй здоров'я, добра та щасливого життя. Окрім змісту, визначальним є і звуковий (ритмо-мелодійний) компонент.

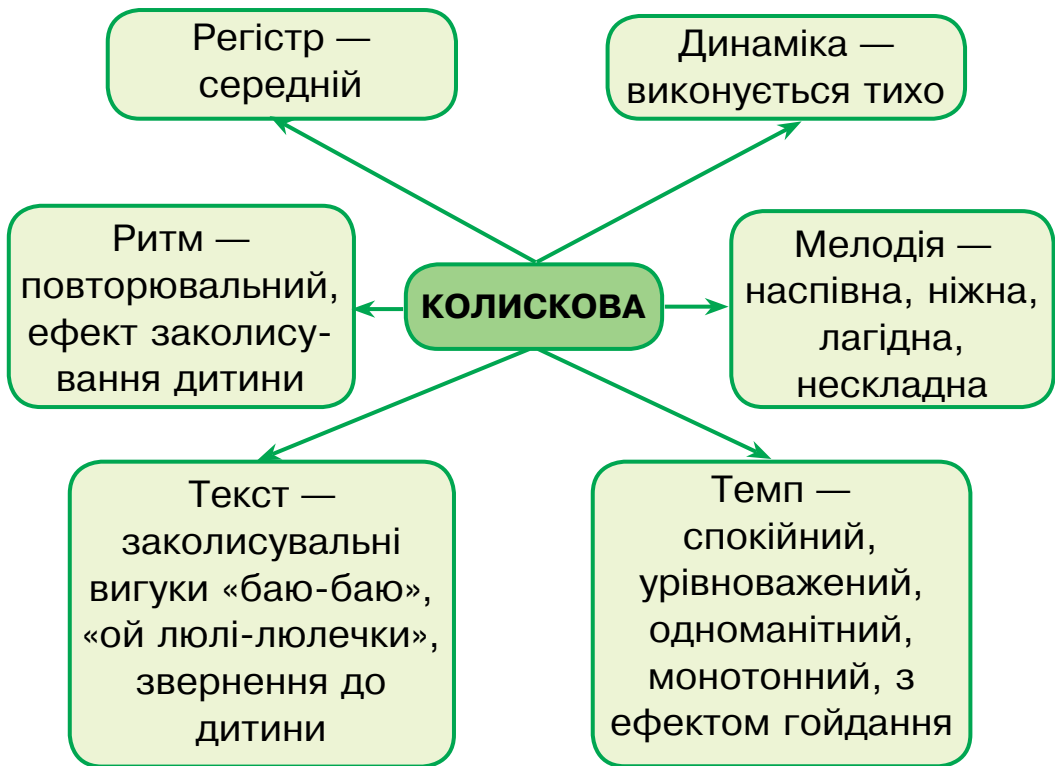

Коліскова пісня — лірична пісня, яку виконує матір, коли заколисує свою дитину для того, щоб її приспати.

Кожна пісня має свої особливості та засоби музичної виразності. Чи пам'ятаєш ти, які засоби музичної виразності існують у музиці? Уважно роздивись схему про засоби виразності колискових пісень.

ОСОБЛИВОСТІ КОЛИСКОВИХ ПІСЕНЬ

Українські колискові пісні «Повішу я колисочку» у виконанні О. Гури; «Ой ходить сон коло вікон» у виконанні К. Цісик.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Про що розповідає кожен твір?
2. Яка мелодія колискових пісень?
3. Охарактеризуй темп, ритм і регістр прослуханих творів.
4. Чим колискові відрізняються від інших народних пісень?
5. Чи сподобалися тобі колискові пісні? Чим саме?

КОТИКУ СІРЕНЬКИЙ

Українська народна пісня

В темпі вальсу

Ко - ти - ку сі - рень - кий, ко - ти - ку бі - лень - кий,
Не хо - ди по ха - ті, не бу - ди ди - тя - ти.

кот - ку во - ло - ха - тий, не хо - ди по ха - ті.
Ди - тя бу - де спа - ти, ко - тик - вор - ко - та - ти.

Ой на ко - та вор - ко - та,
на ди - ти - ну дрі - мо - та. А - а, лю - лі,
а - а, лю - лі. А...

Котику сіренький,
котику біленький,
котку волохатий,
не ходи по хаті.

Не ходи по хаті,
не буди дитяти.
Дитя буде спати,
котик — воркотати.

Ой на кота воркота,
на дитину дрімота.
А-а, люлі, а-а, люлі. А...

Подивись, як наші друзі намалювали котика. Зобрази цю тваринку і ти такою, як її уявляєш.

У багатьох колискових мотив присипляння пов'язаний із котом. Кіт у піснях — це символ оберегу дому. Здавна була помічена здатність kota швидко засинати і спати більшу частину доби. Із цим був пов'язаний мотив закликання kota у колискових піснях:

Коте сірий, коте білий,
коте волохатий,
ходи вже до хати
дитиноньку колихати,
дамо тобі папи
та у твої лапи.

*Л. Андрощук.
Ілюстрація до збірки
дитячого фольклору*

ПТАШКА

Музична гра

Спробуй зобразити птаха. З'єднай великі пальці разом, інші пальці — випрямлені, не напружені. Заспівай колискову та покажи, як летить на спочинок пташка.

- Що таке колискова пісня?
- Назви особливості колискових пісень.
- Що характерно для українських колискових?
- Які колискові пісні звучали сьогодні на уроці?

Розпитай рідних про те, які колискові пісні вони знають. Спробуй скласти власну колискову.

СПІВАЮТЬ ДІТИ

Добрий день, любий друже! Сьогодні ти разом з Оксанкою і Петриком познайомишся із дитячим фольклором.

Ти дізнаєшся, що таке дитячий фольклор, які його характерні риси та які є різновиди дитячих народних пісень.

Серед великої спадщини українського пісенного фольклору особливе місце займають пісні для дітей та пісні, створені ними.

Окремі пісні діти виконували під час своїх ігор — лічилки, дражнилки та інші, вигадуючи їх самостійно. Діти полюбляють гратися, тому запам'ятовували ці пісні дуже швидко. У той час, коли з малечєю гралися дорослі, створювалися забавлянки.

Більшість дитячих пісень виконувалися без музичного супроводу. Це називається співом **а капелла**.

Народні дитячі пісні є невід'ємною частиною українського фольклору. За допомогою цих пісень діти знайомилися з навколишнім світом, вчилися правильно поводитися. Ці пісні виховували доброту, чесність, працелюбність, любов і повагу до родини та рідного краю.

Дитячий фольклор: дражнили, лічилки, забавлянки у виконанні дитячого хору.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Про що йдеться у кожному творі?
2. Які пісні лунали: професійні, народні чи професійні в народному дусі? Обґрунтуй свою думку.

3. Які особливості дражнилок, лічилок та забавлянок тобі вдалося розпізнати?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію кожного твору.
5. Які дитячі пісні ти знаєш? Чи подібні вони до тих, які щойно прозвучали?

Дитячий фольклор — це народна пісенна творчість, яка присвячувалася дітям і створювалася дорослими або самими дітьми та передавалася із вуст в уста.

Різновиди дитячих народних пісень: забавлянки, дражнилки, лічилки, колискові та інші.

Я — КОМПОЗИТОР

Оксанка і Петрик пропонують погратися. Спробуй побути композитором і вигадати нескладну мелодію до дитячих пісень, щоб усі її могли легко запам'ятати.

ЛЧИЛКА

Десять, дев'ять,
вісім, сім —
замоває в небі грім.
Линуть хмари де-не-де.
Далі цифра шість іде.
В лузі скошена трава —
п'ять, чотири, три і два.
Після двійки — одиниця.
От і йди тепер жмуриться!

Станіслав Шаповалов

ЗАБАВЛЯНКА

Гойда-да! Гойда-да!
Добра в коника хода,
поводи шовкові,
золоті підкови.

Наталя Забіла

Серед **забавлянок** в українській народній творчості виділяються утішки, пальчикові ігри, забавлянки з елементами масажу, лоскотання та погойдування на колінах.

Чи знаєш ти якусь із цих пісень? Пригадай і підбери до них мелодії.

ДИТИНСТВА СВІТ

Слова Н. Погребняк

Музика О. Янушкевич

Нас ди - тин - ства світ каз - ко - вий знов у
гос - ті кли - че всіх по до - ріж - ці ве - сел - ко - вий, де лу -
на - є друж-ній сміх, де на куль-ках ко - льо - ро - вих ли - не

в не-бо діт - во - ра, бо кра - ї - на ця чу - до - ва — світ лю -

бо - ві і доб-ра! Бо кра - ї - на ця чу - до - ва — світ лю -

бо - ві і доб-ра! Ди-тинства світ, ча-рів-ний світ, це світ ро -

же-вих доб-рих мрій! Це до зі - рок швид-кий по-літ, ві-но-чок

со - няч - них на - дій! Це світ доб - ра, це літ - ній

луг, це я, це ти, мій най - до - ро - жчий друг!

1. Це світ до //ти, мій най-до-ро - жчий друг!

2.

Нас дитинства світ казковий
 знов у гості кличе всіх
 по доріжці веселковій,
 де лунає дружно сміх,
 де на кульках кольорових
 лине в небо дівора,
 бо країна ця чудова —
 світ любові і добра!

Двічі

Приспів:

Дитинства світ, чарівний світ,
це світ рожевих, добрих мрій!
Це до зірок швидкий політ,
віночок сонячних надій!
Це світ добра,
це літній луг,
це я, це ти,
мій найдорожчий друг!

Двічі

Тут і гноми, і чаклунки
у країні цій живуть,
і різдвяні подарунки
під ялинками нас ждуть,
тут навкруг лунає дзвінко
дивних птахів ніжний спів,
біля кожного будинку
є крамниця добрих див!

Двічі

Приспів.

Перепочинемо на ігровому майданчику разом із Оксанкою і Петриком.

Поглянь на торбу. У ній — українські інструменти, на яких наші музики зіграють народну лічилку «Котилася торба» в обробці українського композитора Ж. Колодуб.

На кому скінчиться лічилочка, той буде відтворювати пісню рухами тіла.

КОТИЛАСЯ ТОРБА

Українська народна пісня-гра в обробці Ж. Колодуб

Помірно

Ко-ти-ла-ся тор-ба з ве-ли-ко-го гор-ба, а в тій тор-бі
хліб, па-ляни-ця, ко-му до-ве-де-ться, той бу-де жму-ри-ть-ся.

Котилася торба
з великого горба,
а в тій торбі
хліб, паляниця,
кому доведеться,
той буде жмуриться.

- Що таке дитячий фольклор?
- Які пісні відносяться до нього?
- Назви характерні особливості дитячих пісень.
- Хто є автором дитячих народних пісень?
- Чи є у цих піснях музичний супровід?
- Чи цікаво тобі було у ролі композитора?
- Які дитячі пісні тобі сподобалися найбільше? Чому?
- Яку пісню ми вивчали на уроці? Про що вона?

Вигадай власні лічилки та дражнилки, придумай до них мелодії.

Поспівай ці пісеньки своїм рідним та друзям.

УКРАЇНЦІ ЖАРТУЮТЬ І ТАНЦЮЮТЬ

Добрий день, мій друже! Сьогодні ми разом з Оксанкою та Петриком будемо жартувати та сміятися. У цьому нам допоможуть веселі запорізькі козаки.

Знайомся — козаки Бурмило, Коротун і Силач.

Цих героїв ми побачимо у мультиплікаційному серіалі «Козаки» режисера В. Дахна. Перегляньмо його уривок.

Яка ж музика супроводжує мультфільм? Розкажи про її характер.

Українці завжди славилися своїм почуттям гумору та вмінням у кожній життєвій ситуації з оптимізмом дивитися у майбутнє.

Музика, яка допомагала їм у цьому, називається **жартівливою**, а пісні й танці — **жартівливими**.

Особливою популярністю користуються **гуморески** — невеликі віршовані або прозові твори з комічним, жартівливим сюжетом.

Популярними є й **коломийки** — невеликі жартівливі пісні. Час їхнього виникнення невідомий, а назва походить від м. Коломиї (Івано-Франківська область). Вони не мають сталого змісту, а залежать від уподобання співака та обставин виконання.

Героями української жартівливої пісні чи не найчастіше буває молодь, рідше ці пісні розповідають про життя старих, про кумів тощо.

Жартівливі пісні описують родинний побут, зображають різні кумедні сторони сімейних відносин, висміюють лінивих, недотепних, легковажних людей.

Ці пісні виконували сольо чи хором, поєднуючи їх з деякими побутовими танцями (метелиці, гопакки, козачки, коломийки тощо). Весілля, вечорниці, досвітки і дозвілля українців, як правило, супроводжувалося жартівливими піснями.

Жартівливі пісні — народні пісні жартівливого змісту, веселого характеру та жвавого темпу.

Жартівливо-танцювальні пісні — народні пісні жартівливого змісту, виконання яких супроводжується хороводами і танцювальними рухами.

Коломийки — коротенькі пісні жартівливого змісту, пов'язані з танцями. Зазвичай коломийка складається з двох рядків, а кожен рядок має 14 складів.

Народна коломийка у виконанні хорової капели та народного оркестру.

Симфонія невідомого автора початку XIX століття (фінал) у виконанні камерного оркестру.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Який твір відноситься до народної музики, а який — до професійної музики в народному дусі? Обґрунтуй свою думку.
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію коломийки.
3. Які ознаки народної музики звучали в симфонії невідомого автора?
4. Які інструменти виконували основну мелодію симфонічного твору?
5. Чи сподобалися тобі музичні твори? Чим саме?

Уперше **симфонію невідомого автора початку XIX ст.** було виконано кріпацьким симфонічним оркестром у 1809 році. Нотний текст цього твору довго вважався загубленим. І тільки наприкінці 40-х років XX ст. були віднайдені оркестрові партії симфонії та опубліковано твір.

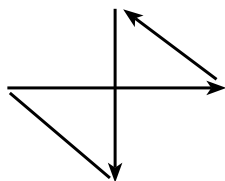
Характер музики яскраво національний, колоритний; у ній втілюються різні настрої та почуття людини, змальовано сцени з народного життя. Заключна частина симфонії називається «Козачок».

Намалюй ілюстрацію до прослуханої симфонії. Які епізоди мультфільму про козаків можна озвучити цим твором?

Виконуємо пісню **О. Янушкевич «Дитинства світ»**.

Роздивись схему диригування, вона дуже проста. Спробуй заспівати перший куплет пісні та диригувати, наче ти — справжній музикант.

Я запрошую тебе та наших друзів потанцювати на майданчику, де виконують веселі жартівливі таночки. Спробуй сильні долі витупувати ногою, а при слабших — плескати в долоні. Не забудь і про відповідні до мелодії рухи тіла.

КОЛОМИЙКА

Весело

- Що таке жартівливі пісні?
- Які різновиди українських жартівливих пісень тобі відомі? Назви їхні характерні особливості.
- Розкажи про музичні твори, які ти прослухав.
- Які спільні та відмінні риси між танцювальними піснями і коломийками?

Послухай альбом народних пісень. Чи є серед творів жартівливі пісні? Придумай свій веселий таночок під музику коломийки.

МУЗИКА В ЖИТТІ НАРОДУ

Урок узагальнення знань

Добрий день, мій юний друже! Сьогодні на нас чекає цікавий ігровий майданчик, на якому ми будемо змагатися та брати участь у цікавих завданнях. До нас приєднуються Оксанка та Петрик.

І ТУР

«МІСТО УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ»

Перед тобою — карта музичного міста. На його вулицях ти знайдеш кілька знайомих тобі назв, пов'язаних із музичною культурою України. Розкажи про відомі тобі вулиці.

II ТУР

«ГАЛЕРЕЯ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО МУЗИЧНИХ ТВОРІВ»

Роздивись уважно ілюстрації. Як ти гадаєш, з якими піснями асоціюються ці зображення? Розкажи про особливості цих пісень.

III ТУР

«МУЗИЧНА ВІКТОРИНА»

Музична карусель із пісень

Музична карусель із пісень, які ми з тобою вивчали на уроках, кружлятиме знайомими мелодіями. Разом будемо виконувати мелодії на зупинках.

Назви пісенних зупинок: «Це моя Україна», «Вийшли в поле косарі», «Дитинства світ», «Котик у сіренький».

IV ТУР «ВЕСЕЛІ МУЗИКАНТИ»

Маракаси

Дзвіночки

Барабан

Бубни

Влаштуй із друзями оркестр дитячих інструментів. Вибери собі той музичний інструмент, який тобі найбільше до вподоби. Оберіть разом диригента та спробуйте заграти знайому всім пісню «Ой на горі та женці жнуть».

V ТУР «ТАНЦЮВАЛЬНИЙ МАЙДАНЧИК»

На танцювальному майданчику тебе чекає чудове імпровізоване перетвілення. Розглянь малюнки тварин та спробуй зобразити їх рухами свого тіла так, щоб усі відразу зрозуміли, хто це. Таночки не повинні повторюватися. Це буде твій ланцюжок танцювальних імпровізацій.

VI ТУР «КОШИК МУЗИЧНИХ УПОДОБАНЬ»

На невеликому аркуші паперу намалюй кошик. Помісти у нього всі музичні смаки та уподобання українців, які зможеш пригадати.

Це завдання виконуй зі своїм другом. У якої пари буде найповніший кошик?

А тепер затанцюй у відповідних ритмах на кожній музичній станції.

Станція «КОЛОМИЙКОВА СМУГА»

Затанцюй у ритмі коломийок.

Станція «ЖНИВАРСЬКА НИВА»

Створи рухами тіла таночок-імпровізацію на теми жниварських пісень.

Станція «КОЛИСКОВА ПРЕЛЮДІЯ»

Створи пластичний етюд колискової пісні, рухами свого тіла передаючи її настрій і темп.

- Чи вдалося тобі на уроці узагальнити свої знання?
- Яке завдання тобі сподобалося найбільше?
- Який тур виявився найважчим? Чому?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Виготов альбом-книжку «Музика мого народу» та розташуй там свої малюнки, що будуть нагадувати про твори і пісні, які ми вивчали на уроках. Цю книжечку згодом ти зможеш доповнити.

УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ДУМА

Привіт, мій юний друже! Ми продовжуємо з тобою подорожувати музичною Україною. Сьогодні ми познайомимося з творчістю кобзарів та послухаємо народні думи.

У музичній історії України **кобзарем** називали творця та виконавця історичних пісень, релігійних піснеспівів, дум, а також казок та переказів, що супроводжувалися грою на **кобзі**, рідше лірі чи бандурі, звідки походять інші їхні назви — *лірники* або *бандуристи*. У своїй творчості кобзарі утверджували дух українського народу.

*Т. Шевченко.
«Сліпий» («Невольник»)*

Кобзарем також називають одного з найвідоміших поетів України — Тараса Шевченка. Свою першу книгу великий поет назвав «Кобзар», у якій він, наче народний співець, розповідав про життя простих людей. Так поет став Кобзарем, народним співцем, який писав про народ і для народу.

Кобзар — український народний співець-музикант, який виконував свої пісні у супроводі кобзи (ліри, бандури).

Кобза — український музичний струнно-щипковий інструмент.

МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ КОБЗАРІВ

Кобза

Ліра колісна

Бандура

Мандруючи від села до села, кобзарі несли людям не тільки інформацію про різні події, а й ідеї єднання народу, волі та незалежності.

Найпоширенішими творами, які виконували кобзарі, були **думи**.

ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ НАРОДНОЇ ДУМИ

Мелодії дум схожі на мелодичну розмову, речитатив під музичний інструмент

В основі дум — історичні події, життя українців, народні герої

Музичний супровід — гра на кобзі, бандурі або лірі

Українські народні думи «Іван Богун», «Пісня про Байдю», «Дума про козака Голоту» у виконанні чоловічої хорової капели.

М. Вериківський. «Пісня кобзаря» з хорової поеми «Гайдамаки» у виконанні хорової капели «Почайна».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханих творів.
2. Про що розповідалося у народних думах?
3. Які характерні ознаки дум тобі вдалося розпізнати у творах?
4. Який образ кобзаря створив композитор М. Вериківський?
5. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію композиторського твору.

Дума — український народний твір ліро-епічного жанру, що розповідає про героїко-історичні та соціально-побутові події минулого і сучасності.

Михайло Вериківський — український композитор, педагог, диригент, фольклорист, автор опер, музичних комедій, кантат, камерно-вокальних творів, пісень для дітей та близько 100 обробок українських народних пісень для різних виконавців.

ОЙ НА ГОРІ ТА ЖЕНЦІ ЖНУТЬ

Українська народна пісня

Маршем

Ой на го - рі та жен-ці жнуть, ой на го - рі
та женці жнуть, а по-під го - ро - ю я-ром-до-ли -
но - ю ко - за - ки йдуть. Гей,
до-ли-но-ю, гей, ши - ро - ко - ю, ко-за-ки йдуть.

Ой на горі та женці жнуть, | *Двічі*

а попід горою
яром-долиною
козаки йдуть.

Гей, долиною,
гей, широкою,
козаки йдуть.

Двічі

Попереду Дорошенко
веде своє військо,
військо Запорізьке
хорошенько.

Гей, долиною,
гей, широкою,
хорошенько.

Двічі

Двічі

А позаду Сагайдачний, | Двічі
що проміняв жінку
на тютюн та люльку,
необачний.

Гей, долиною, | Двічі
гей, широкою,
необачний.

«Гей, вернися, Сагайдачний, | Двічі
візьми свою жінку,
віддай тютюн-люльку,
необачний!

Гей, долиною, | Двічі
гей, широкою,
необачний!»

«Мені з жінкою не возиться, | Двічі
а тютюн та люлька
козаку в дорозі
знадобиться!

Гей, долиною, | Двічі
гей, широкою,
знадобиться!»

Гей, хто в лісі, озовися! | Двічі
Та викрешем вогню,
та закурим люльку,
не журися!

Гей, долиною, | Двічі
гей, широкою,
не журися!

Виконай пісню разом із друзями, обравши музичні інструменти для ритмічного супроводу.

Маракаси

Дзвіночки

Трикутник

Барабан

На ігровому майданчику на нас чекають головні персонажі пісні «Ой на горі та женці жнуть». Зобрази ходу козаків під час виконання пісні.

Завдання ускладнюється. Візьми у руки горіхові половинки та відтвори ними ходу коней.

Об'єднайтеся у дві групи та виконайте такий ритмічний супровід пісні.

1 група | | | | | | |

2 група П | П | П | П |

- Розкажи про співаків-кобзарів.
- На яких музичних інструментах грали кобзарі?
- Якого українського поета називають Кобзарем? Чому?
- Розкажи про особливості жанру народної думи.
- Які думи ми слухали на уроці? Про що вони розповідали?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Послухай альбом народних пісень. Чи є серед музичних творів думи? Намалюй персонажів одного з творів, які ми слухали на уроці.

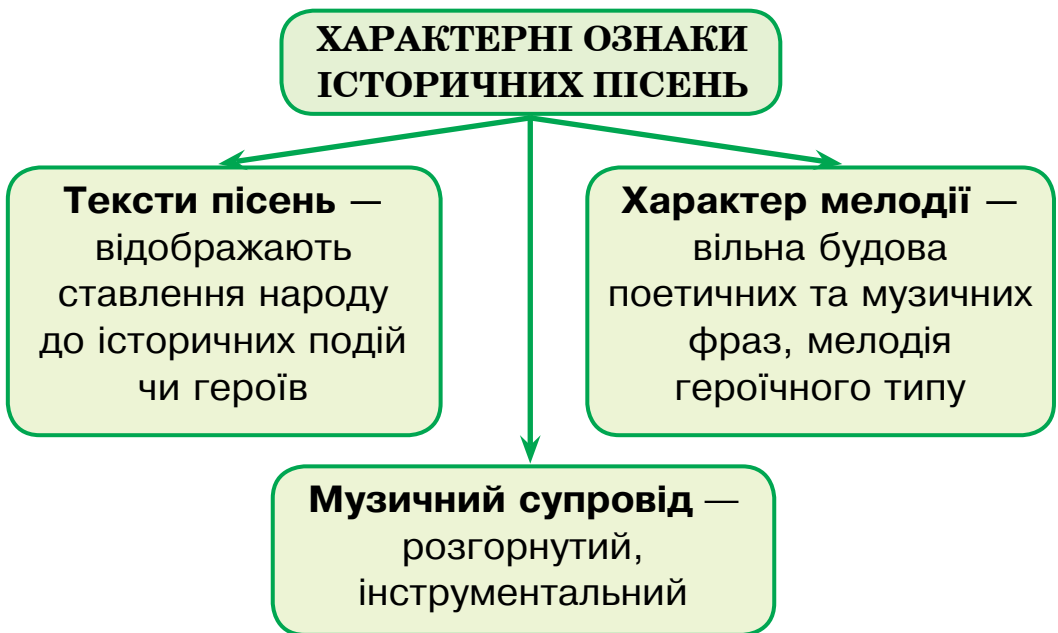
В ПІСНЯХ ІСТОРІЯ НАРОДУ

Добрий день, мій друже! Сьогодні ти познайомишся з піснями, в яких живе історія нашого народу. Тобі допомагатимуть знавці української пісні — Оксанка і Петрик.

Своєрідним символом української національної культури є **історичні пісні**, які розповідають про козацтво, народних героїв та важливі історичні події.

Історичні пісні з'явилися у XV столітті, в період боротьби українського народу проти турецько-татарських загарбників. Розглянь схему про особливості цих народних пісень.

Історичні пісні можна розподілити на певні тематичні групи. Уважно розглянь схему. Які історичні пісні можна віднести до кожної групи?

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ІСТОРИЧНИХ ПІСЕНЬ

ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

про боротьбу з
турецько-татарськи-
ми нападниками

про стихійні
селянські повстання
та їх героїв

про визвольну
боротьбу українського
народу під проводом
Б. Хмельницького

У «Пісні про Байду» зображена героїко-романтична постать козацького ватажка. Байда — князь Дмитро Вишневецький — хоробрий чоловік, який брав участь у боротьбі з турецько-татарськими нападниками. Байду підступно захопили та передали в Царгород. У пісні оспівана його героїчна смерть.

*Дмитро Вишневецький.
Копія XVIII ст.
з картини XVI ст.*

У пісні «Ой Морозе, Морозенку, ти славний козаче...» змальовано героїчну смерть в бою молодого козака, народного улюбленця зі славного козацького роду Морозів, який брав участь у визвольній боротьбі українського народу під проводом Б. Хмельницького.

Пісня «*За Сибіром сонце сходить*», на думку вчених, складена про Устима Кармелюка — легендарного ватажка повсталого селянства. Пісня має романсовий характер. У ній створено ліричний образ народного ватажка. Журливий характер пісні навіяний трагічною долею У. Кармелюка.

В. Тропінін.
Портрет
Устима Кармелюка

Популярною є народна козацька пісня «*Ой на горі та жінці жнуть*», у якій оспівується слава й гордість України — Запорозьке військо на чолі зі своїми отаманами. Заради жінок і дітей, задля спокою рідної землі козаки майже все своє життя перебували в тяжких походах, віддаючи за це життя. Пісня бадьора, сповнена оптимізму й тонкого гумору.

Українська народна пісня «Ой на горі та жінці жнуть» у виконанні Національного заслуженого академічного народного хору України ім. Г. Вірьовки.

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Про що йшлося у пісні?
2. Як музика допомогла створити образи мужніх козаків?
3. Опиши мелодію твору, добираючи відповідні слова.
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності пісні.
5. Чи сподобалася тобі пісня? Чим саме?

Історичні пісні — це фольклорні твори, присвячені певній історичній події чи відомій історичній постаті.

Переглянь уривки з фільму С. Омельчука «Козаки йдуть» (1991 р.).

Чи такими козаки постали у твоїй уяві під час слухання української народної пісні?

Виконуємо українську народну пісню «**Ой на горі та женці жнуть**».

Роздивись схему та спробуй диригувати під пісню.

Оксанка і Петрик запрошують тебе на ігровий майданчик. Послухай українську прикарпатську коломийку та потанцюй із друзями. Станьте в коло, починає таночок той, у кого в руці буде українська стрічечка. Передаючи її по колу, ви передаватимете і танцювальну естафету.

- Які пісні називаються історичними?
- Назви характерні ознаки історичних пісень.
- Які є тематичні групи історичних пісень?
- Пісні про яких історичних героїв ти знаєш?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Послухай альбом народних пісень. Чи є серед пісень історичні твори?

Доповни свою книжечку «Музика мого народу» ілюстраціями до історичних пісень.

ЛІРИЧНА ПІСНЯ НАРОДУ

Привіт, мій друже. Сьогодні для тебе будуть луhati українські ліричні пісні. Послухати їх хочуть і наші друзі.

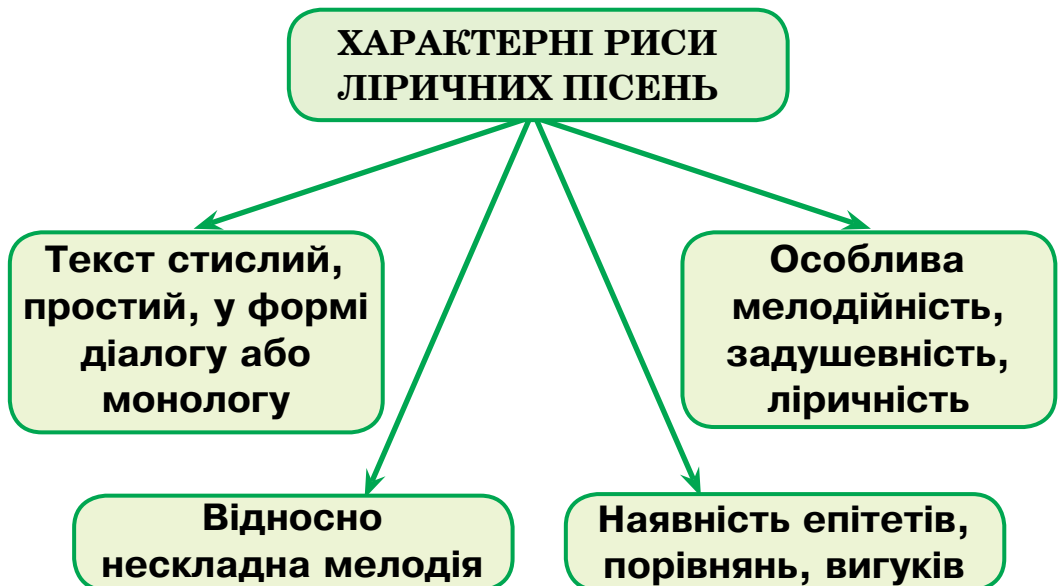
Ліричні пісні — яскравий зразок художньої творчості народу.

Для ліричних пісень характерно те, що в їхній основі — не сюжетність, а естетичне сприйняття дійсності, відтворення людських переживань.

Тематика ліричних пісень дуже різноманітна — це щасливе і нерозділене кохання, вірність і зрада, розлука та складності родинного життя.

На основі тематики ці пісні поділяються на родинно-побутові та соціально-побутові.

Чимало ліричних пісень мають гумористичний зміст. Як і інші твори, ліричні пісні мають свої характерні особливості.

Музичний калейдоскоп українських ліричних пісень («Розлилися круті бережечки», «Ой горе тій чайці», «Ой, не ходи, Грицю»).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Про що йшлося у прослуханих піснях?
2. За допомогою яких засобів музичної виразності створюється ліричний настрій?
3. Охарактеризуй мелодії пісень та їхній супровід.
4. Що ти уявляєш, слухаючи ліричні пісні?
5. Чи сподобалися тобі пісні? Чим саме?

Ліричні пісні — народнопоетичні твори, в яких основна увага спрямована на розкриття внутрішнього світу людини, її переживань і настроїв.

Ліричні мотиви звучать і в творах українських композиторів. Запрошую тебе у подорож на **Гуцульщину** — західноукраїнський етнографічний регіон, який розташований у південно-східній частині мальовничих Карпат, займаючи частину Галичини, Буковини та Закарпаття.

Музика займає невід'ємне місце в житті гуцулів. Найпоширенішими інструментами тут є дримба, трембіта, флюяра, денцівка, сопілка, дуда (волинка) та інші. Які з них тобі знайомі?

Г. Майборода. «Гуцульська рапсодія» у виконанні Державного симфонічного оркестру України.

І. Шамо. «Гуцульські акварелі» (фрагмент) у виконанні камерного оркестру.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Опиши свої враження від прослуханої музики.
2. Охарактеризуй мелодію творів.
3. Які засоби музичної виразності допомогли створити відповідний настрій у композиціях?
4. До якого виду музики можна віднести твори — професійної чи народної? Доведи свою думку.
5. Порівняй музику композиторів. Назви спільні та відмінні риси їхніх творів.

Георгій Майборода — український композитор, музичний діяч, автор численних опер, хорів, романсів, пісень. Його «Гуцульська рапсодія» — інструментальний твір, в основі якого українська народна лірична пісня «Верховино, світку ти наш».

Ігор Шамо — український композитор, автор симфоній, солоспівів на слова Т. Шевченка, музики до кінофільмів та радіовистав. Його перу належить сюїта для фортепіано «Гуцульські акварелі».

ШКІЛЬНА СТЕЖИНКА

Слова М. Лисянського
Переклад Б. Олійника

Музика В. Мураделі

G
Бадьоро

Че - рез луг, де рос-те ма - те - рин-ка, там, де

C D7

тра - ви ряс - ні, за - па-шні, в'є-ться з шко-ли знайо - ма сте-

G D G

жин-ка, ко - жен день я кроку - ю по ній. Сте - жин - ко,

Em Am Em

пер-ша ти мо-я, ле - ти від шко - ли до по - ро - га, про -

Em Am Em Am

йди всі го - ри і мо-ря і влий - ся в со - нячну до -

Em E7 Am

ро - гу. Сте - жин - ко, сте - жин - ко, сте -

D7 G Am

жин - ко ти мо-я шкіль-на. Сте - жин - ко, сте -

Em Am

жин - ко, сте - жин - ко ти мо-я шкіль-на. Сте - // на.

1. Em 2.

Через луг, де росте материнка,
там, де трави рясні, запашні,
в'ється з школи знайома стежинка,
кожен день я крокую по ній.

Приспів:

Стежинко, перша ти моя,
лети від школи до порога,
пройди всі гори і моря
і влийся в сонячну дорогу.
Стежинко, стежинко,
стежинко ти моя шкільна.

Двічі

Друже мій і по класу, й по парті,
не одну зустрічать нам весну.
Цілий світ перед нами на карті,
ми відкриєм свою цілину.

Приспів.

Як настане прощальна година,
ми залишимо сонячний клас,
і по цій незабутній стежині
підє наше дитинство від нас.

Приспів.

Наші друзі пропонують пограти. Спробуй разом із однокласниками створити шум дощу, вдаряючи пальцями по парті. А ось і грім гримить — потупай ногами. Подув вітерець — потри руки. А ось і сонечко вийшло з-за хмар — потягни руки вгору.

А тепер заспівай пісню і зобрази рухами тіла її настрої. Імпровізуй!

СОНЕЧКО І ДОЩИК

Музична гра

Швидко

І - ди, і - ди, до - щи - ку, зва - рю то - бі бор - щи - ку
в по - ли - в'я - нім гор - щи - ку! І - ди, і - ди, до - щи - ку,
цеб - ром, від - ром, дій - ни - це - ю над на - шо - ю паш - ни - це - ю!
І - ди, і - ди, до - щи - ку, зва - рю то - бі бор - щи - ку!

- Що таке лірична пісня?
- Назви її характерні особливості.
- Які музичні твори ми слухали на уроці? Розкажи про них.
- Розкажи про пісню, яку ми сьогодні вивчали.

Створи разом із друзями невеликий пісенник ліричних творів. Придумай до нього оформлення в українському стилі.

ЗМІСТ

Музика мого народу

Музика рідного краю.....	6
Грають троїсті музики	12
Календарно-обрядові пісні. Жниварські пісні.....	16
Музика в побуті.....	22
Колисала мене мати	26
Співають діти	30
Українці жартують і танцюють	36
Музика в житті народу. Урок узагальнення знань	40
Українська народна дума	44
В піснях історія народу	50
Лірична пісня народу	54
Народна й професійна музика	60
Пісня — джерело музичних творів.....	64
Професійна музика у народному дусі	68
Календарно-обрядові зимові пісні	72
Музика мого народу. Підсумковий урок.....	76

Музика не знає кордонів

Українська музика як частина музичної культури слов'ян....	80
Музика російського народу.....	86
Музика білоруського народу	90
Танці східних слов'ян у професійній музиці	94

Музична культура західних слов'ян	98
Музична культура південних слов'ян.....	104
Календарно-обрядові весняні пісні	108
Обробка народних пісень.....	114
Календарно-обрядові пісні у професійній музиці.....	118
Музика слов'янських народів. Урок узагальнення знань....	122
Музична культура Європи. Італія.....	126
Музична культура Європи. Угорщина.....	134
Музична культура Європи. Франція, Фінляндія.....	140
Музична культура Балтійських країн	146
Музична культура країн Азії. Туркменістан, Узбекистан ...	150
Музична культура Закавказзя	156
Музична культура країн Азії. Японія, Індонезія	162
Музика не знає кордонів. Підсумковий урок.....	168

Навчальне видання

КОНДРАТОВА Людмила Григорівна

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО
ПІДРУЧНИК ДЛЯ 4 КЛАСУ
загальноосвітніх навчальних закладів

У підручнику використані репродукції творів авторів:

*І. Грищука, І. Сколоздри, М. Пимоненка, Т. Шевченка, Г. Розеленда, Л. Андроцук,
В. Тропініна, Ю. Чумака, М. Дерезуса, С. Ляховича, Е. Козака, І. Гончара,
К. Трутовського, А. Куїнджі, І. Труша, М. Бурачека, М. Боскіна, В. Семенова,
О. Новаківського, К. Брюллова, С. Колеснікова, В. Черкасова, О. Мілюкова,
А. Бейлі, Дж. Каналетто, І. Айвазовського, Є. де Блааса, І. Левітана.*

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Оксана Базан*
Музичний редактор *Володимир Островський*
Художники *Олеся Томків, Олег Кіналь, Ірина Басалига*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Верстка *Галини Кузів*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 12.01.2015. Формат 70×100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Pragmatica. Друк офсетний. Умовн. друк арк. 14,256
Умовн. фарбо-відб. 57,024.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4118-8

9 | 789661 | 041188